



Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)

z 15. februára 2017*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania — Súdna spolupráca v občianskych veciach — Právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností — Nariadenie (ES) č. 2201/2003 — Články 8 až 15 — Právomoc vo veciach vyživovacej povinnosti — Nariadenie (ES) č. 4/2009 — Článok 3 písm. d) — Protichodné rozhodnutia vydané súdmi rôznych členských štátov — Dieťa s obvyklým pobytom v členskom štáte, v ktorom má miesto pobytu jeho matka — Právomoc súdov členského štátu, v ktorom má miesto pobytu otec, na účely zmeny právoplatného rozhodnutia, ktoré predtým prijali v súvislosti s miestom pobytu dieťaťa, vyživovacou povinnosťou a výkonom práva styku s dieťaťom — Neexistencia“

Vo veci C-499/15,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Vilniaus miesto apylinkės teismas (Okresný súd Vilnius, Litva) zo 16. septembra 2015 a doručený Súdnemu dvoru 22. septembra 2015, ktorý súvisí s konaním:

W,

V

proti

X,

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predsedníčka prvej komory R. Silva de Lapuerta, sudcovia E. Regan, J.-C. Bonichot, A. Arabadžiev a C. G. Fernlund (spravodajca),

generálny advokát: Y. Bot,

tajomník: M. Aleksejev, referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní zo 16. novembra 2016,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— W a V, v zastúpení: P. Markevičius,

— X, v zastúpení: R. de Falco, advokatas,

— litovská vláda, v zastúpení: D. Kriauciūnas a J. Nasutavičienė, splnomocnení zástupcovia,

* Jazyk konania: litovčina.

— Európska komisia, v zastúpení: M. Wilderspin a A. Steiblyté, splnomocnení zástupcovia,
po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 1. decembra 2016,
vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (Ú. v. EÚ L 338, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 243).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi W a V (ďalej len „dieťa V“) na jednej strane a X na druhej strane vo veci rodičovských práv a povinností, ako aj vyživovacej povinnosti.

Právny rámec

Nariadenie č. 2201/2003

- 3 Odôvodnenie 12 nariadenia č. 2201/2003 znie:

„Kritériá právomoci vo veciach rodičovských práv a povinností, upravené týmto nariadením, sú tvorené tak, aby zodpovedali najlepšiemu záujmu dieťaťa, najmä kritériu blízkosti. To znamená, že právomoc by mal mať v prvom rade členský štát obvyklého pobytu dieťaťa, s výnimkou určitých prípadov zmeny pobytu dieťaťa alebo v dôsledku dohody medzi nositeľmi rodičovských práv a povinností.“

- 4 Článok 2 tohto nariadenia, nazvaný „Vymedzenie pojmov“, stanovuje:

„Na účely tohto nariadenia:

...

7. pojem ‚rodičovské práva a povinnosti‘ označuje všetky práva a povinnosti týkajúce sa osoby alebo majetku dieťaťa, ktoré nadobudla fyzická osoba alebo právnická osoba rozsudkom, zo zákona alebo na základe dohody, ktorá má právne účinky. Tento pojem zahŕňa opatrovnícke právo a právo styku s dieťaťom;

...“

- 5 Článok 8 uvedeného nariadenia, nazvaný „Všeobecná právomoc“, stanovuje:

„1. Súdny členský štát má právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností k dieťaťu, ktoré má obvyklý pobyt v tomto členskom štáte v čase začatia konania.

2. Odsek 1 sa uplatňuje s výhradou ustanovení článkov 9, 10 a 12.“

6 Článok 12 toho istého nariadenia, nazvaný „Dohoda o právomoci“, vo svojich odsekoch 1 a 2 stanovuje:

„1. Súdny členský štát pri výkone svojej právomoci podľa článku 3, na základe návrhu na rozvod, rozluku alebo anulovanie manželstva, majú právomoc v každej veci, ktorá sa týka rodičovských práv a povinností a ktorá súvisí s týmto návrhom, ak:

...

b) manželia a nositelia rodičovských práv a povinností prijali právomoc týchto súdov výslovne alebo iným jednoznačným spôsobom v čase začatia konania a ak je to v najlepšom záujme dieťaťa.

2. Právomoc založená podľa odseku 1 zanikne, ako náhle:

a) rozsudok o návrhu na rozvod, rozluku alebo anulovanie manželstva sa stal právoplatným;

b) v prípade, že k dátumu uvedenému v písm. a) sa konanie o rodičovských právach a povinnostiach neskončilo, rozsudok v tomto konaní sa stáva právoplatným;

c) konania uvedené v písm. a) a b) sa skončili z iného dôvodu.“

7 Článok 14 nariadenia č. 2201/2003, nazvaný „Zostatková právomoc“, znie:

„Ak žiadny súd členského štátu nemá právomoc podľa článkov 8 až 13, právomoc v každom členskom štáte sa určí podľa práva tohto štátu.“

Nariadenie č. 4/2009

8 Článok 3 nariadenia Rady (ES) č. 4/2009 z 18. decembra 2008 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a o spolupráci vo veciach vyživovacej povinnosti (Ú. v. EÚ L 7, 2009, s. 1), nazvaný „Všeobecné ustanovenia o právomoci“, stanovuje:

„V členských štátoch je právomoc vo veciach vyživovacej povinnosti daná:

a) súdu podľa miesta obvyklého pobytu odporcu, alebo

b) súdu podľa miesta obvyklého pobytu oprávneného, alebo

c) súdu, ktorý má podľa svojho právneho poriadku právomoc konať o osobnom stave, ak vec týkajúca sa vyživovacej povinnosti je spojená s týmto konaním, pokiaľ sa táto právomoc nezakladá výlučne na štátnej príslušnosti niektorého z účastníkov, alebo

d) súdu, ktorý má podľa svojho právneho poriadku právomoc konať o rodičovských právach a povinnostiach, ak vec týkajúca sa vyživovacej povinnosti je spojená s týmto konaním, pokiaľ sa táto právomoc nezakladá výlučne na štátnej príslušnosti niektorého z účastníkov.“

Skutkové okolnosti sporu vo veci samej a prejudiciálna otázka

9 W, ktorý je litovský štátny príslušník, a X, ktorá je holandská a argentínska štátna príslušníčka, uzatvorili manželstvo 9. decembra 2003 v Spojených štátoch. W je otcom a X je matkou dieťaťa V narodeného 20. apríla 2006 v Holandsku. Toto dieťa má litovskú a taliansku štátnu príslušnosť. Dieťa nikdy nebývalo ani nikdy nenavštívilo Litvu.

- 10 W, X a dieťa V žili od roku 2004 do roku 2006 v Holandsku. Po krátkom pobyte v Taliansku sa v roku 2007 presťahovali do Kanady. W a X žijú od decembra 2010 oddelene.
- 11 Po tom, ako sa X spolu s dieťaťom V presťahovali v júli 2011 do Talianska, sa následne v novembri 2011 presťahovali do Holandska, kde sa nachádza miesto ich obvyklého pobytu.
- 12 Pokiaľ ide o W, miesto jeho obvyklého pobytu sa nachádza v Litve.
- 13 X podala návrh na rozvod manželstva na kanadskom súde. Od mája 2011 vydal tento súd viaceré rozhodnutia vrátane rozhodnutia zo 17. apríla 2012, ktorým sa rozvádza manželstvo W a X a ktorým sa dieťa V zveruje do výlučnej starostlivosti X.
- 14 Ani litovské ani holandské súdy, ktoré neskôr prejednávali vec, však neuznali rozhodnutia kanadského súdu.

Rozhodnutia litovských súdov, ktoré predchádzali veci samej

- 15 Dňa 18. apríla 2011 podal W proti X na Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas (Súd pre prvý obvod mesta Vilnius, Litva) návrh na rozvod manželstva a na určenie, že dieťa V bude bývať so svojim otcom.
- 16 Dňa 28. apríla 2011 Vilniaus miesto 1 apylinkės teismas (Súd pre prvý obvod mesta Vilnius) vydal na návrh W uznesenie o nariadení predbežného opatrenia, v ktorom rozhodol, že dieťa V má počas konania bývať s W.
- 17 Dňa 3. júla 2012 na základe tohto rozhodnutia podal W na Vilniaus miesto apylinkės teismas (Okresný súd Vilnius) v rámci žaloby z dôvodu odobratia dieťaťa návrh na nariadenie vrátenia dieťaťa V. Tento návrh bol zamietnutý.
- 18 Uznesenie o nariadení predbežného opatrenia z 28. apríla 2011 bolo následne zrušené bezodkladne vykonateľným rozhodnutím Vilniaus miesto apylinkės teismas (Okresný súd Vilnius). Toto rozhodnutie bolo potvrdené v odvolacom konaní. W podal kasačný opravný prostriedok, ktorý však bol zamietnutý ako neprípustný.
- 19 Rozhodnutím z 8. októbra 2013 Vilniaus miesto apylinkės teismas (Okresný súd Vilnius) rozviedol manželstvo W a X. Rovnako stanovil, že dieťa V bude bývať s X, pričom určil aj podmienky, za akých bude W vykonávať právo styku s dieťaťom, a výšku výživného, ktoré je W povinný platiť na dieťa V.
- 20 Toto rozhodnutie bolo potvrdené rozhodnutím Vilniaus apygardos teismas (Krajský súd Vilnius, Litva) z 30. mája 2014. Uznesením z 8. septembra 2014 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Najvyšší súd Litvy) rozhodol, že kasačný opravný prostriedok podaný W je neprípustný.

Rozhodnutia holandských súdov, ktoré predchádzali veci samej

- 21 Rozhodnutím z 29. januára 2014 Rechtbank Overijssel (Súd v Overijssle, Holandsko) stanovil vyživovaciu povinnosť W voči X v mesačnej výške 4 323 eur od 18. mája 2012 a voči dieťaťu V v mesačnej výške 567 eur od 27. júna do 1. novembra 2011 a následne v mesačnej výške 790 eur od 2. novembra 2011, pričom tieto sumy podliehajú každoročne revízii s tým, že prvá revízia sa mala uskutočniť 1. januára 2013.
- 22 Rozhodnutím z 22. augusta 2014 tento súd rozhodol o zverení dieťaťa V do výlučnej starostlivosti X.

- 23 Uvedený súd poznamenal, že podľa holandského práva môže byť výlučná starostlivosť o dieťa zverená jednému z rodičov, ak existuje neprijateľné riziko, že dieťa bude trpieť v dôsledku nezhôd medzi jeho rodičmi, pokiaľ nie je nádej na akékoľvek podstatné zlepšenie v blízkej budúcnosti, alebo ak v záujme dieťaťa je zmena podmienok starostlivosti nutná z iných dôvodov.

Uznávanie a výkon vydaných rozhodnutí

- 24 Rozhodnutím z 31. októbra 2014 Rechtbank Overijssel (Súd v Overijssele) odmietol uznať a vykonať v Holandsku rozhodnutie Vilniaus miesto apylinkės teismas (Okresný súd Vilnius) z 8. októbra 2013 v rozsahu, v akom v ňom bolo manželstvo W a X rozvedené na základe spoločnej viny, bolo stanovené, že miesto obvyklého pobytu dieťaťa V bude u jeho matky, bola stanovená vyživovacia povinnosť W voči dieťaťu V a nariadená náhrada trov konania. Tento súd uznal a vyhlásil ustanovenia tohto rozhodnutia upravujúce právo styku otca s dieťaťom za vykonateľné v Holandsku.
- 25 Rozhodnutím z 2. februára 2015 Lietuvos apeliacinis teismas (Odvolací súd Litvy), na ktorý sa W obrátil, odmietol vyhlásiť vykonateľnosť rozhodnutia Overijssel (Súd v Overijssele) z 29. januára 2014, ktorým sa stanovuje vyživovacia povinnosť W voči X a dieťaťu V, odmietol uznať a vyhlásiť vykonateľnosť rozhodnutia tohto súdu z 22. augusta 2014, ktorým sa dieťa V zveruje do výlučnej starostlivosti X, a ukončil konanie v súvislosti s neuznaním rozhodnutia uvedeného súdu z 31. októbra 2014 v Litve.

Konanie pred vnútroštátnym súdom a prejudiciálna otázka

- 26 Dňa 28. augusta 2014 sa W obrátil na Vilniaus miesto apylinkės teismas (Okresný súd Vilnius) s návrhom na zmenu miesta pobytu dieťaťa V, výšky výživného a podmienok práva styku s dieťaťom, ako boli stanovené v rozhodnutí z 8. októbra 2013.
- 27 Rozhodnutím z 25. septembra 2014 tento súd vyhlásil tieto návrhy za neprípustné z dôvodu, že W neodôvodnil zmeny okolností, ktoré nastali po prijatí rozhodnutia z 8. októbra 2013.
- 28 Rozhodnutím zo 16. decembra 2014 Vilniaus apygardos teismas (Krajský súd Vilnius), na ktorý podal W opravný prostriedok proti rozhodnutiu Vilniaus miesto apylinkės teismas (Okresný súd Vilnius) z 25. septembra 2014, čiastočne zrušil toto rozhodnutie a vrátil vec tomuto poslednému uvedenému súdu, aby prijal nové rozhodnutie.
- 29 Rozhodnutím z 23. decembra 2014 tento súd vyhlásil, že nemá právomoc rozhodovať o návrhoch W z dôvodu, že pravidlá o právomoci stanovené v nariadení č. 2201/2003 mali mať prednosť pred ustanoveniami litovského občianskeho súdneho poriadku. Podľa tohto súdu s výnimkou určitých prípadov zmeny pobytu dieťaťa alebo v dôsledku dohody medzi nositeľmi rodičovských práv a povinností majú právomoci rozhodovať o týchto návrhoch súdy členského štátu, v ktorom má dieťa obvyklý pobyt, v tomto prípade Holandského kráľovstva. Uvedený súd informoval W o tom, že sa môže obrátiť na príslušný súd v Holandsku.
- 30 Dňa 31. marca 2015 Vilniaus apygardos teismas (Krajský súd Vilnius) rozhodujúci o opravnom prostriedku W proti rozhodnutiu Vilniaus miesto apylinkės teismas (Okresný súd Vilnius) z 23. decembra 2014 zrušil toto rozhodnutie a vrátil vec poslednému uvedenému súdu, aby opätovne rozhodol o prípustnosti návrhov W. Usúdil, že uvedený súd nesprávne vyhlásil, že nemá právomoc rozhodovať o týchto návrhoch, hoci uvedené návrhy smerovali k zmene právoplatného rozhodnutia Vilniaus miesto apylinkės teismas (Okresný súd Vilnius) z 8. októbra 2013 týkajúceho sa najmä miesta pobytu dieťaťa V, podmienok práva styku s dieťaťom a vyživovacej povinnosti. Takáto zmena by mohla vyplývať len z iného právoplatného súdneho rozhodnutia. V prejednávanej veci, keďže však holandské súdy odmietajú uznať rozhodnutie z 8. októbra 2013, W sa nemohol obrátiť na holandské súdy so svojim návrhom na zmenu práv a povinností, ktoré sú v tomto rozhodnutí upravené.

31 Za týchto podmienok Vilniaus miesto apylinkės teismas (Okresný súd Vilnius) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Ktorý členský štát (Litovská republika alebo Holandské kráľovstvo) má na základe článkov 8 až 14 nariadenia č. 2201/2003 právomoc rozhodovať vo veci týkajúcej sa zmeny pobytu, výšky výživného na dieťa a príslušných dohôd o styku s maloletým dieťaťom V, ktoré má obvyklý pobyt v Holandskom kráľovstve?“

O návrhu na opätovné začatie ústnej časti konania

32 Podaním doručeným 20. decembra 2016 W požiadal na základe článku 83 rokovacieho poriadku Súdneho dvora o opätovné začatie ústnej časti konania, ako aj o to, aby sa Súdny dvor obrátil na Európsky súd pre ľudské práva s prejudiciálnou otázkou.

33 V prvom rade, pokiaľ ide o návrh na predloženie prejudiciálnej otázky Európskemu súdu pre ľudské práva, treba zdôrazniť, že Súdny dvor nemá podľa článku 83 svojho rokovacieho poriadku ani podľa žiadneho ďalšieho ustanovenia tohto rokovacieho poriadku nijakú právomoc uskutočniť takýto postup.

34 V druhom rade, pokiaľ ide o návrh na opätovné začatie ústnej časti konania, W poukazuje na skutočnosť, o ktorej sa domnieva, že je nová, a ktorá nebola prejednávaná pred Súdny dvorom, teda na skutočnosť, že rozhodnutím z 20. mája 2016 Rechtbank Overijssel (Súd v Overijsssele) prijal záver, že holandské súdy nemôžu rozhodnúť o zmene rozhodnutia Vilniaus miesto apylinkės teismas (Okresný súd Vilnius) z 8. októbra 2013, a rozhodol, že ani neuzná ani nevykoná časť tohto rozhodnutia týkajúcu sa práva styku s dieťaťom. W takisto tvrdí, že opis skutkových okolností v návrhoch generálneho advokáta nezodpovedá skutočnosti.

35 V tejto súvislosti z judikatúry vyplýva, že Súdny dvor môže v súlade s článkom 83 svojho rokovacieho poriadku bez návrhu, na návrh generálneho advokáta alebo tiež na návrh účastníkov konania nariadiť opätovné začatie ústnej časti konania, ak usúdi, že nemá dostatok informácií, alebo že vec má byť rozhodnutá na základe tvrdenia, ku ktorému sa účastníci konania nevyjadrili (rozsudok z 15. septembra 2011, Accor, C-310/09, EU:C:2011:581, bod 19 a citovaná judikatúra). Naproti tomu ani Štatút Súdneho dvora Európskej únie ani rokovací poriadok neupravujú možnosť účastníkov konania podať pripomienky v odpovedi na návrhy prednesené generálnym advokátom (rozsudok zo 16. decembra 2010, Stichting Natuur en Milieu a i., C-266/09, EU:C:2010:779, bod 28, ako aj citovaná judikatúra).

36 Pokiaľ ide o novú povahu skutočnosti, na ktorú poukázal W, stačí zdôrazniť, že rozhodnutie Rechtbank Overijssel (Súd v Overijsssele) z 20. mája 2016 nepredstavuje novú skutočnosť, pretože toto rozhodnutie podobne ako rozhodnutie toho istého súdu z 31. októbra 2014 v podstate odmieta uznať rozhodnutie z 8. októbra 2013.

37 Pokiaľ ide o pripomienky W týkajúce sa argumentácie obsiahnutej v návrhoch generálneho advokáta v prejednávanej veci, treba uviesť, že účelom týchto pripomienok je kritizovať tieto návrhy. Z judikatúry citovanej v bode 35 tohto rozsudku pritom vyplýva, že predloženie takýchto pripomienok nie je stanovené v predpisoch upravujúcich konanie pred Súdny dvorom.

38 Za týchto podmienok Súdny dvor po vypočutí generálneho advokáta dospel k záveru, že v tomto prípade má k dispozícii všetky informácie potrebné na odpoveď na otázky položené vnútroštátnym súdom a že dotknuté strany uvedené v článku 23 Štatútu Súdneho dvora Európskej únie sa vyjadrili ku všetkým tvrdeniam nevyhnutným na rozhodnutie prejednávanej veci.

39 Návrh na opätovné začatie ústnej časti konania preto treba zamietnuť.

O prejudiciálnej otázke

- 40 Na úvod treba v prvom rade zamietnuť tvrdenia W a Európskej komisie smerujúce k spochybneniu právomoci Súdneho dvora. W a Komisia vo svojich písomných pripomienkach tvrdia, že vnútroštátny súd žiada Súdny dvor, aby určil najmä členský štát, ktorého súdy majú právomoc rozhodnúť spor vo veci samej. Táto úloha však prináleží vnútroštátnemu súdu, keďže Súdny dvor má právomoc iba vykladať pravidlá práva Únie a nemá právomoc rozhodovať vo veci samej, pokiaľ ide o otázky, o ktorých rozhodujú vnútroštátne súdy.
- 41 V tejto súvislosti v rámci konania upraveného v článku 267 ZFEÚ je Súdny dvor oprávnený vyjadriť sa výlučne k výkladu alebo platnosti predpisov Únie (rozsudok z 10. novembra 2011, X a X BV, C-319/10 a C-320/10, neuvverejnený, EU:C:2011:720, bod 29). Vnútroštátnemu súdu prináleží rozhodnúť spor, ktorý prejednáva, s ohľadom na odpoveď Súdneho dvora (rozsudok zo 4. februára 2010, Genc, C-14/09, EU:C:2010:57, bod 31).
- 42 V prejednávanej veci však z návrhu na začatie prejudiciálneho konania jasne vyplýva, že vnútroštátny súd sa pýta, ako treba vykladať nariadenie č. 2201/2003 na účely určenia príslušného súdu.
- 43 V dôsledku toho samotný odkaz na členské štáty, ktorých súdy by mohli byť príslušné, uvedený iba v zátvorkách v znení prejudiciálnej otázky, nemôže viesť k tomu, že Súdny dvor nemá právomoc odpovedať na položené otázky.
- 44 V druhom rade treba uviesť, že vnútroštátny súd kladie svoju otázku len vzhľadom na nariadenie č. 2201/2003, zatiaľ čo z tejto otázky, ako aj z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že vec sama sa týka nielen rodičovských práv a povinností, ale aj vyživovacej povinnosti, na ktorú sa uvedené nariadenie nevzťahuje.
- 45 V tejto súvislosti okolnosť, že po formálnej stránke položil vnútroštátny súd prejudiciálnu otázku s odkazom na určité ustanovenia práva Únie, nebráni tomu, aby Súdny dvor tomuto súdu poskytol všetky prvky výkladu, ktoré môžu byť užitočné na rozhodnutie veci, ktorú prejednáva, či už na ne v texte svojich otázok odkázal alebo nie (pozri najmä rozsudok z 29. septembra 2016, Essent Belgium, C-492/14, EU:C:2016:732, bod 43).
- 46 Je preto potrebné preformulovať položenú otázku s odkazom na potrebné ustanovenia nariadenia č. 4/2009.
- 47 Treba tak usúdiť, že svojou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 8 nariadenia č. 2201/2003 a článok 3 nariadenia č. 4/2009 majú vykladať v tom zmysle, že súdy členského štátu, ktoré prijali právoplatné rozhodnutie vo veciach rodičovských práv a povinností a vyživovacej povinnosti v súvislosti s maloletým dieťaťom, si zachovávajú právomoc rozhodovať o návrhu na zmenu ustanovení prijatých v tomto rozhodnutí, hoci miesto obvyklého pobytu tohto dieťaťa sa nachádza na území iného členského štátu.
- 48 Na účely odpovede na túto otázku treba najskôr spresniť, že podľa článku 3 písm. d) nariadenia č. 4/2009 v členských štátoch je právomoc vo veciach vyživovacej povinnosti daná súdom, ktoré majú podľa nariadenia č. 2201/2003 právomoc konať o rodičovských právach a povinnostiach, ak je vec týkajúca sa vyživovacej povinnosti spojená s týmto konaním.
- 49 Následne treba pripomenúť mechanizmus zavedený nariadením č. 2201/2003 a ciele, ktoré sleduje.
- 50 Nariadenie č. 2201/2003 je založené na vzájomnej spolupráci a dôvere medzi súdmi (rozsudok z 9. novembra 2010, Purrucker, C-296/10, EU:C:2010:665, bod 81), ktoré musia viesť k vzájomnému uznávaniu súdnych rozhodnutí, čo je základom na vytvorenie skutočného justičného priestoru (rozsudok z 15. júla 2010, Purrucker, C-256/09, EU:C:2010:437, bod 70).

- 51 Ako vyplýva z odôvodnenia 12 nariadenia č. 2201/2003, toto nariadenie bolo vypracované tak, aby zodpovedalo najlepšiemu záujmu dieťaťa, a na tento účel uprednostňuje kritérium blízkosti. Normotvorca totiž usúdil, že súd, ktorý je geograficky najbližší obvyklému pobytu dieťaťa, je najvhodnejší na posúdenie opatrení, ktoré sa majú prijať v záujme dieťaťa (rozsudok z 15. júla 2010, Purrucker, C-256/09, EU:C:2010:437, bod 91). Podľa tohto odôvodnenia to znamená, že právomoc by mal mať v prvom rade súd členského štátu, v ktorom má dieťa obvyklý pobyt, s výnimkou určitých prípadov zmeny pobytu dieťaťa alebo v dôsledku dohody medzi nositeľmi rodičovských práv a povinností.
- 52 Článok 8 nariadenia č. 2201/2003 vykonáva tento cieľ tým, že stanovuje všeobecnú právomoc v prospech súdov členského štátu, v ktorom má dieťa obvyklý pobyt.
- 53 Podľa odseku 1 tohto článku 8 treba právomoc súdu určiť v čase začatia konania, t. j. v momente podania písomnosti, ktorou sa začína konanie, na súde v súlade s článkom 16 tohto nariadenia (pozri v tomto zmysle rozsudok z 1. októbra 2014, E., C-436/13, EU:C:2014:2246, bod 38).
- 54 Okrem toho, ako uviedol generálny advokát v bode 45 svojich návrhov s odkazom na bod 40 rozsudku z 1. októbra 2014, E. (C-436/13, EU:C:2014:2246), túto právomoc treba overiť a určiť v každom jednotlivom prípade v okamihu, keď je začaté konanie na súde, čo znamená, že uvedená právomoc nepretrváva nad rámec prebiehajúceho konania.
- 55 Odchylné od článku 8 nariadenia č. 2201/2003 v prípade, keď sa dieťa presťahuje, a za určitých podmienok článok 9 tohto nariadenia stanovuje zachovanie právomoci súdov nachádzajúcich sa v členskom štáte pôvodného obvyklého pobytu dieťaťa, zatiaľ čo článok 12 ods. 1 tohto nariadenia upravuje za určitých podmienok a v prípade dohody uzavretej medzi nositeľmi rodičovských práv a povinností dohodu o právomoci súdu, ktorý je oprávnený rozhodovať o návrhu na rozvod, rozluku alebo anulovanie manželstva a ktorý nie je súdom členského štátu obvyklého pobytu dieťaťa.
- 56 Nariadenie č. 2201/2003 navyše stanovuje osobitné pravidlá uplatniteľné v prípade únosu alebo neoprávneného zadržania dieťaťa (články 10 a 11), ak nemožno určiť obvyklý pobyt dieťaťa nachádzajúceho sa v určitom členskom štáte a ak nemožno založiť právomoc na základe jeho článku 12 (článok 13), ak žiadny súd členského štátu nemá právomoc podľa článkov 8 až 13 (článok 14) alebo tiež vo výnimočných prípadoch a za určitých podmienok, ak súd, ktorý má právomoc, predloží vec súdu iného členského štátu, o ktorom sa domnieva, že je vo vhodnejšej situácii na prejednanie veci (článok 15).
- 57 Prejudiciálnu otázku treba preskúmať vzhľadom na uvedené úvahy.
- 58 Podľa návrhu na začatie prejudiciálneho konania cieľom opravného prostriedku, ktorý podal W, je dosiahnuť zmenu ustanovení právoplatného rozhodnutia Vilniaus miesto apylinkės teismas (Okresný súd Vilnius) z 8. októbra 2013 týkajúceho sa rodičovských práv a povinností a vyživovacej povinnosti v súvislosti s dieťaťom V. Vnútroštátny súd v tomto ohľade spresňuje, že toto rozhodnutie bolo potvrdené rozhodnutím Vilniaus apygardos teismas (Krajský súd Vilnius) z 30. mája 2014 a že odvolanie, ktoré podal W proti tomuto rozhodnutiu, bolo zamietnuté rozhodnutím Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Najvyšší súd Litvy) z 8. septembra 2014.
- 59 Za týchto podmienok treba skutočnosť, že 28. augusta 2014 bol podaný návrh na zmenu ustanovení prijatých v rozhodnutí z 8. októbra 2013, považovať za začiatok nového konania. Z toho vyplýva, že súd prejednávajúci vec, v tomto prípade Vilniaus miesto apylinkės teismas (Okresný súd Vilnius), musí určiť súd, ktorý má právomoc, predovšetkým s ohľadom na obvyklý pobyt dieťaťa V v okamihu začatia konania v súlade s článkom 8 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003.

- 60 Vo svojom rozsudku z 22. decembra 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, bod 46), potvrdenom ustálenou judikatúrou (pozri najmä rozsudok z 9. októbra 2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, bod 50), Súdny dvor rozhodol, že význam a rozsah pojmu „obvyklý pobyt“ treba určiť tak, aby zodpovedali najlepšiemu záujmu dieťaťa, a najmä kritériu blízkosti. Tento pojem zodpovedá miestu, ktoré vykazuje určitý stupeň začlenenia dieťaťa do sociálneho a rodinného prostredia. Toto miesto musí určiť vnútroštátny súd s prihliadnutím na všetky osobitné skutkové okolnosti každého jednotlivého prípadu. Relevantné sú najmä podmienky a dôvody pobytu dieťaťa na území členského štátu, ako aj jeho štátna príslušnosť. Okrem fyzickej prítomnosti dieťaťa v členskom štáte, ktorú treba zohľadniť, treba z ďalších skutočností vyvodiť, že táto prítomnosť vôbec nemá dočasný alebo príležitostný charakter (pozri v tomto zmysle rozsudok z 22. decembra 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, body 47 až 49).
- 61 Určenie obvyklého pobytu dieťaťa v danom členskom štáte tak prinajmenšom vyžaduje, aby dieťa bolo fyzicky prítomné v tomto členskom štáte.
- 62 V prejednávanej veci je pritom nesporné, že dieťa V nikdy nenavštívilo Litvu.
- 63 Za týchto podmienok samotná okolnosť, že jednou zo štátnych príslušností dieťaťa V je štátna príslušnosť tohto členského štátu, nemôže stačiť na prijatie záveru, že toto dieťa má v tomto členskom štáte obvyklý pobyt v zmysle nariadenia č. 2201/2003.
- 64 Naproti tomu fyzická prítomnosť dieťaťa V v inom členskom štáte, v prejednávanej veci v Holandskom kráľovstve, u jedného z jeho rodičov počas viacerých rokov a v súlade s právoplatným rozhodnutím, v tomto prípade rozhodnutím Vilniaus miesto apylinkės teismas (Okresný súd Vilnius) z 8. októbra 2013, môže preukázať, že dieťa V má v tomto členskom štáte obvyklý pobyt, a môže založiť právomoc súdov tohto členského štátu, pokiaľ ide o rozhodovanie o žalobách vo veciach rodičovských práv a povinností a vyživovacej povinnosti v súvislosti s týmto dieťaťom. Inak by to bolo len v prípade existencie skutkových okolností, ktoré by viedli k odchýlke od pravidla všeobecnej právomoci podľa miesta obvyklého pobytu.
- 65 Takéto skutkové okolnosti však vôbec nevyplývajú zo spisového materiálu predloženého Súdnemu dvoru. Predovšetkým nie je jasné, že dieťa V sa presťahovalo z Litvy do Holandska pred začatím konania na Vilniaus miesto apylinkės teismas (Okresný súd Vilnius), a nie je jasné ani to, že existovala dohoda medzi nositeľmi rodičovských práv a povinností v súvislosti právomocou litovských súdov. Navyše vnútroštátny súd vôbec neuvádza únos alebo neoprávnené zadržanie dieťaťa V, pričom nie je vôbec zrejmé, že by holandské súdy označili litovské súdy ako súdy vo vhodnejšej situácii na prejednanie veci samej.
- 66 V takej veci, akou vec sama, majú právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností súdy členského štátu, v ktorom má dieťa obvyklý pobyt. Súdmi, ktoré takto označil vnútroštátny súd, sú v prejednávanej veci holandské súdy.
- 67 V dôsledku toho práve týmto súdom prislúcha rozhodnúť o takých návrhoch, aké podal W, smerujúcich k zmene miesta pobytu dieťaťa, výšky výživného a podmienok práva dotknutého rodiča na styk s dieťaťom.
- 68 Je potrebné zdôrazniť, ako uviedol generálny advokát v bodoch 43 až 49 svojich návrhov, že na súdy, ktoré rozhodovali vo veci rozvodu, v tomto prípade litovské súdy, sa v takej veci, akou je vec sama, neuplatní dohoda o právomoci. Aj keby s právomocou týchto súdov výslovne alebo aspoň jednoznačne súhlasila X v súlade s článkom 12 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 2201/2003, táto právomoc v každom prípade zanikla v okamihu, keď sa rozhodnutie, ktorým sa vyhovel návrhu na rozvod alebo ktorým sa rozhodovalo o rodičovských právach a povinnostiach, stalo právoplatným v súlade s článkom 12 ods. 2 písm. a) a b) tohto nariadenia.

- 69 Okolnosť, že právoplatné rozhodnutie, z ktorého vychádza dotknutý rodič na účely podania návrhu na zmenu, nebolo vôbec alebo sčasti uznané súdmi členského štátu, v ktorom má dieťa obvyklý pobyt, nebráni tomu – bez ohľadu na to, či toto neuznanie bolo alebo nebolo dôvodné –, aby mali tieto súdy právomoc rozhodovať o tomto návrhu, pretože tento návrh vedie k začatiu nového konania.
- 70 Z uvedených úvah vyplýva, že na položenú otázku treba odpovedať tak, že článok 8 nariadenia č. 2201/2003 a článok 3 nariadenia č. 4/2009 sa majú vykladať v tom zmysle, že v takej veci, akou je vec sama, súdy členského štátu, ktoré prijali právoplatné rozhodnutie vo veciach rodičovských práv a povinností a vyživovacej povinnosti v súvislosti s maloletým dieťaťom, si nezachovávajú právomoc rozhodovať o návrhu na zmenu ustanovení prijatých v tomto rozhodnutí, keďže miesto obvyklého pobytu tohto dieťaťa sa nachádza na území iného členského štátu. Práve súdy tohto posledného uvedeného členského štátu majú právomoc rozhodovať o tomto návrhu.

O trovách

- 71 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol takto:

Článok 8 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, a článok 3 nariadenia Rady (ES) č. 4/2009 z 18. decembra 2008 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a o spolupráci vo veciach vyživovacej povinnosti sa majú vykladať v tom zmysle, že v takej veci, akou je vec sama, súdy členského štátu, ktoré prijali právoplatné rozhodnutie vo veciach rodičovských práv a povinností a vyživovacej povinnosti v súvislosti s maloletým dieťaťom, si nezachovávajú právomoc rozhodovať o návrhu na zmenu ustanovení prijatých v tomto rozhodnutí, keďže miesto obvyklého pobytu tohto dieťaťa sa nachádza na území iného členského štátu. Práve súdy tohto posledného uvedeného členského štátu majú právomoc rozhodovať o tomto návrhu.

Podpisy